

Chương 5

MÔ TẢ ĐIỂM NGHIÊN CỨU HỆ THỐNG CANH TÁC

- Mô tả điểm nghiên cứu HTCT là một tiến trình công phu
- Việc mô tả điểm cần lặp đi lặp lại từ bắt đầu chọn điểm đến thiết kế kỹ thuật.

I. Ý nghĩa của việc mô tả điểm nghiên cứu

- Cung cấp thông tin giúp nhóm nghiên cứu hiểu rõ về HTCT hiện tại và hoàn cảnh nông dân,
- Phát hiện mô hình tốt của một vài nông dân có thể áp dụng cho những nông dân khác,
- Có thông tin để hoạch định thí nghiệm trên đồng ruộng, và chọn nông dân hợp tác nghiên cứu,
- Tạo cơ sở cho việc phổ biến các kết quả nghiên cứu ra sản xuất, mở rộng đến những vùng có điều kiện tương tự.

II. Tiến trình mô tả điểm nghiên cứu

2.1. Phân biệt hai tiến trình

- **Mô tả sơ khởi điểm nghiên cứu:** áp dụng phương pháp đánh giá nông thôn có sự tham gia của người dân (RRA, PRA = Participatory Rural Appraisal),
- **Mô tả đầy đủ điểm nghiên cứu:** dữ liệu từ mô tả sơ khởi cùng các khảo sát sâu tại điểm trong giai đoạn sau để có hình ảnh *đầy đủ, chính xác hơn* đáp ứng yêu cầu cao hơn trong nghiên cứu.

2.1.1. Mô tả sơ khởi điểm ng/cứu HTCT

- **Nhìn tổng quát điểm nghiên cứu**
- **Phân chia thành những vùng có điều kiện sinh thái nông nghiệp tương tự, ST-NV tương đồng.**
- **Chẩn đoán và xác định những khó khăn**
- **Đánh giá mức độ các khó khăn. *Mức nghiêm trọng (severity), Tần suất xảy ra (frequency), mức độ phổ biến (prevalence)***

2.1.2. Mô tả đầy đủ điểm nghiên cứu

- 1. Đi dã ngoại, quan sát trực tiếp; phỏng vấn những người am hiểu, các cấp lãnh đạo; tận dụng những nguồn thông tin khác để có cái nhìn tổng quát về điểm nghiên cứu.
- 2. Phác thảo ra một tập *questionnaire* tùy thuộc vào mục đích của cuộc điều tra.
- 3. Thực hiện cuộc phỏng vấn thử để kiểm chứng: thực hiện phương pháp **KIP** (*key informant panel* = những người am hiểu cung cấp tin) song song với phỏng vấn thử
- 4. Sửa chữa lại chi tiết trong tập câu hỏi cho phù hợp với điều kiện thực tế tại địa phương.

2.1.2. *Mô tả đầy đủ điểm nghiên cứu*

- 4. Thực hiện cuộc phỏng vấn chính thức
- 5. Hiệu chỉnh, tính toán, xử lý các dữ kiện thu thập được sau cuộc phỏng vấn
- 6. Trình bày các kết quả sơ khởi trước nhóm n/c
- 7. Trình bày kết quả và thu nhận phản ánh của nông dân về các số liệu thu được.

2.1.2. *Mô tả đầy đủ điểm nghiên cứu*

- 8. Hiệu chỉnh và viết báo cáo chính thức về kết quả mô tả điểm.
- 9. Xác định lại những khó khăn, trở ngại trong sản xuất hiện tại, những triển vọng trong tương lai bằng các dữ kiện vừa thu thập được qua cuộc điều tra.
- 10. Thiết lập các giả thuyết và những hướng thực hiện thí nghiệm trên đồng ruộng.

2.2. Phương pháp mô tả điểm nghiên cứu

2.2.1. Thu thập thông tin không qua phỏng vấn

- Dữ kiện thứ cấp, kể cả kết quả nghiên cứu trước,
- Tìm hiểu, quan sát trực tiếp, hoặc đo đạc trực tiếp.

2.2.2. Thu thập thông tin bằng hình thức phỏng vấn

- Phỏng vấn những người am hiểu nhất
- Phỏng vấn bán chính thức từng nông dân, hoặc nhóm nông dân
- Phỏng vấn chính thức nông dân
- Thảo luận nhóm
- Sơ đồ NHÂN - QUẢ
- Phân tích SWOT

- **2.2.3. *Phân tích theo không gian (spatial analysis)***

- **Bản đồ mặt cắt,**

- Sơ đồ mô tả hoạt động sản xuất của nông hộ với những mối tương quan giữa các sản phẩm và phụ phẩm của mỗi hoạt động sản xuất.

2.2.4. Phân tích theo thời gian (temporal analysis)

- Lịch thời vụ (bố trí cây trồng, vật nuôi),
- Lịch diễn biến các yếu tố khí tượng, thủy văn,
- Lịch diễn biến mức độ cung cấp về thực phẩm, thức ăn gia súc,
- Lịch diễn biến mức độ/nhu cầu lao động, tiền mặt,
- Lịch diễn biến mức độ xuất hiện của từng loại sâu bệnh, dịch bệnh.

2.2.5. Phân tích dòng tài nguyên (resource flow analysis)

- Luân chuyển tiền mặt/dòng vật chất đầu tư nguyên vật liệu, vật tư cho sản xuất, dòng nhu cầu lao động

2.2.6. Phân tích yếu tố quyết định (decision analysis) Yếu tố nào, ai quyết định?

III. Một số phương pháp mô tả điểm thông dụng

3.1. Các phương pháp không qua hình thức phỏng vấn

3.2. Các phương pháp phỏng vấn

3.1. Các phương pháp không qua hình thức phỏng vấn

3.1.1. Tham khảo kết quả những nghiên cứu trước

3.1.2. Tham khảo các dữ liệu thứ cấp khác

3.1.3. Quan sát trực tiếp

3.1.4. Đo đạc trực tiếp

3.2. Các phương pháp phỏng vấn

- Phỏng vấn chính thức dùng *phiếu điều tra ??*
- Phỏng vấn bán chính thức dùng *bảng kê các câu hỏi chủ chốt (checklist)*
- Có 4 phương pháp điều tra với các đối tượng khác nhau:
 - Phỏng vấn những người am hiểu
 - Phỏng vấn bán chính thức cá nhân nông dân;
 - Phỏng vấn nhóm nông dân;
 - Phỏng vấn chính thức cá nhân nông dân.

Thảo luận nhóm:

Các bạn thiết kế một bản câu hỏi điều tra chính thức hệ thống canh tác của một nông hộ.

Nhóm 1: Nông nghiệp

Nhóm 2: Khuyến nông-PTNT

Nhóm 3: Tín dụng-ngân hàng

Thảo luận nhóm:

- SƠ ĐỒ NHÂN - QUẢ
- PHÂN TÍCH SWOT (Strength Weakness Opportunity Threat)